

IRENA DAWID-OLCZYK

La Strada Fundacja Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu

Prawa człowieka dotyczą nas wszystkich, a obowiązek ochrony praw człowieka spoczywa na tych, którzy mają władzę nad innymi ludźmi. Dysponowanie ogromnymi środkami, bycie pracodawcą, wpływanie na politykę państw niewątpliwie taką władzę daje. Dlatego organizacja pozarządowa działająca w obszarze ochrony praw człowieka, jaką jest Fundacja La Strada, musi być zainteresowana podmiotami gospodarczymi takimi jak spółki giełdowe. Obowiązek raportowania niefinansowego dał nam wgląd w działania spółek w tej dziedzinie.

RAPORTY NIEFINANSOWE JAKO TEKSTY UPUBLICZNIONE

Zobowiązanie do opracowania i publikacji raportów niefinansowych sprawiło, że stały się one powszechnie dostępne. Każdy może je przeczytać i wyciągnąć wnioski. Jeśli mają działać na korzyść firm, powinny być przyjazne, przejrzyste i dobrze świadczyć o podmiocie raportującym. Zaprojektowanie takiego dokumentu jest trudne, ponieważ nie wiadomo do-

z systemem komunikacji, kompletność informacji – czy dotyczą wszystkich części grupy kapitałowej i przynajmniej części łańcucha dostaw, przeprowadzenia audytu etycznego, szkoleń i edukacji w zakresie praw człowieka.

CO WYPADŁO NAJLEPIEJ I NAJSŁABIEJ U WSZYSTKICH I DLACZEGO

10 spółek uzyskało 0, a jedna 10 pkt. Najwięcej ocen oscylowało między 3 a 5,99 pkt (65 spółek). Najlepiej spółki poradziły sobie z kompletnością danych – średnia 0,7352, najgorzej z audytem etycznym – 0,1130. Audyt etyczny jest jednak narzędziem stosunkowo kosztownym, na które nie każdy jest w stanie sobie pozwolić. Bardziej niepokojąca jest niska punktacja (między 0,418 a 0,4676) praw człowieka w odniesieniu do ryzyk, polityk i kodeksów etycznych, systemu komunikacji nieprawidłowości i osób lub komórek, do

których je można zgłaszać. Szkolenia/edukacja uzyskały tylko 0,2676. Jednak zrozumienie kluczowego znaczenia takich szkoleń jest bardzo niskie w całym społeczeństwie. Statystyka zgłoszonych naruszeń wypadła dobrze (0,7352), ale też nie oczekiwaliśmy szczegółowych opisów procedowania ze zgłoszeniami dot. potencjalnych naruszeń ani informacji o działaniach podjętych.

RÓŻNICE MIĘDZY MAKROSEKTORAMI?

Najlepsze wyniki osiągnęły następujące makrosektory: paliwa i energia (średnia 6,10), technologie (5,00), finanse (4,59). Prawdopodobnie wynika to z możliwości przeznaczenia większych środków na proces przygotowania raportu, ale również świadomości większego ryzyka wizerunkowego.

TRZY POZIOMY MOŻLIWEJ POPRAWY RAPORTU

W stosunku do każdego ocenionego raportu jesteśmy w stanie przeprowadzić indywidualne konsultacje, w czasie których szczegółowo odnosimy się od ocen w poszczególnych kryteriach i możliwości ich poprawy. Uogólniając: istnieją trzy poziomy sposoby poprawy raportu. Pierwszy polega na przeanalizowaniu, co zostało w nim ujawnione, i sprawdzeniu, czy nie ma działań, które spółka podjęła, a nie opisała. Np. wdrożono kodeks etyki i informację o nim podano w raporcie, ale z jakichś powodów jest on publicznie dostępny w sieci internet-

kładnie, do kogo jest skierowany. Z pewnością do analityków giełdowych (choć ci może skupią się na liczbach), ekspertów od ryzyka, opinii publicznej, w tym mediów, własnych pracowników, a także szperaczy internetowych wszelkiej maści. A także oczywiście konkurencji. Nie możemy zapomnieć, że autorzy raportu wypowiadają się w imieniu spółki, a właściwie jej władz, muszą więc przykładać dużą wagę do informacji, jakie przekazują, i formy, w jakiej to robią.

KONCEPCJA RAMY I KONSTRUKCJA BADANIA

Fundacja La Strada zainteresowała się początkowo świadomością podmiotów gospodarczych w przedmiocie zagrożenia pracą przymusową. Kontakt z SEG pokazał perspektywę raportów określonej grupy – spółek giełdowych. We współpracy z FSR powstało narzędzie – proste kryteria oceny raportów, traktując je niejako jako samodzielne byty. 149 raportów mających między 12 a 320 stron zostało przeczytanych i przeanalizowanych, dla każdego raportu powstała indywidualna karta oceny wg dziewięciu kryteriów. Maksymalna ilość punktów wyniosła 10 i tak został oceniony raport jednej spółki. Pierwsze kryterium dotyczyło zobowiązania do przestrzegania określonych dokumentów chroniących prawa człowieka, takich jak Global Compact, konstytucja, norma ISO 26000, Cele zrównoważonego rozwoju ONZ, Karta różnorodności, Konwencja MOP, SDGs – za co było 1,5 pkt, a za takie samo zobowiązanie dotyczące Powszechnej deklaracji praw człowieka – 2 pkt. Za pozostałe osiem kryteriów, w pełni spełnionych, stawialiśmy 1 punkt. Kryterium, które było spełnione częściowo, otrzymywało ułamek punktu. Były to następujące kryteria – opis ryzyk związanych z prawami człowieka, polityki lub kodeksy etyczne dostępne publicznie, czyli w internecie, system komunikacji nieprawidłowości, czyli ustrukturywanie możliwości zgłaszania skarg, istnienie osób lub komórek dedykowanych do zgłaszania naruszeń, statystyka zgłoszonych naruszeń oceniana w powiązaniu

toowej; lub też w firmie są rozwiązania wspierające sygnalistów, ale brak o tym informacji. Taki zabieg jest skuteczny, jeżeli chodzi wyłącznie o ujawnienie posiadanych i funkcjonujących mechanizmów oraz dokumentów. Tutaj też twórcy raportu mogą zetknąć się z wewnętrznym oporem w ujawnianiu danych przez inne działy z powodu innych interesów spółki, np. bezpieczeństwa czy różnie postrzeganej komunikacji. Drugi poziom to wdrożenie konkretnych zmian, które można niskim kosztem wdrożyć w życie wewnątrz firmy – np. przekonanie zarządu do podpisania oświadczenia o przestrzeganiu deklaracji praw człowieka czy też wprowadzenie do już istniejących szkoleń tematyki praw człowieka. Może to być również przeprowadzenie analizy i późniejsze opisanie ryzyk związanych z potencjalnym naruszeniem praw człowieka. Trzecia płaszczyzna to wprowadzenie zmian wymagających nakładów finansowych albo zabiegów organizacyjnych o szerszej skali – przeprowadzenie audytu etycznego, zorganizowanie szkoleń, wdrożenie procedur umożliwiających sprawne rozpatrywanie zgłoszeń dot. naruszeń praw człowieka.

ELEMENTY WPŁYWAJĄCE NA JAKOŚĆ, A NIEPODLEGAJĄCE OCENIE W BADANIU

Język powinien być uniwersalny, a więc nieprzeładowany zwrotami środowiskowymi/branżowymi. Naszym zdaniem raport powinien być dostępny w języku polskim. Jeśli jest tłumaczony z języka obcego, powinno to być zrobione na tyle profesjonalnie, aby było niezauważalne.

Duży wpływ na czytelność raportu ma dobór odpowiedniej czcionki oraz generalne ustawienia tekstu, takie jak interlinia oraz wyrównanie. W środowisku biznesowym przede wszystkim stawia się na klarowność przekazu. Obecnie mainstream to minimalistyczne infografiki. Wielokrotnie w raportach napotykalismy na różnego rodzaju prezentacje danych za pomocą tabel i ikon, które łączyły w sobie hasłowość i prostotę przekazu. Jednocześnie infografiki te stanowiły wstęp do obszerniejszej informacji. Tym samym pełniły funkcję porządkującą treść raportu, będąc same w sobie zbyt wąską formą, aby za ich pomocą zaprezentować całość informacji. Dobrą praktyką jest korzystanie z brandowych układów ko-

Artykuł 28 Każdy człowiek ma prawo do takiego porządku społecznego i międzynarodowego, w którym prawa i wolności zawarte w niniejszej deklaracji byłyby w pełni realizowane.

Powszechna deklaracja praw człowieka

lorystycznych danej spółki, co uspołnia przekaz.

Nasze badanie pozwoliło nam zgromadzić dane dotyczące ogółu spółek, poszczególnych makrosektorów i indywidualnych raportów. Po zrobieniu analogicznego badania raportów za rok 2018 będziemy mogli wyciągnąć i upublicznić więcej wniosków, szczególnie poprzez krzyżowanie danych. Jednak nadal zasadą tego badania będzie udostępnianie danych indywidualnych jedynie podmiotowi, którego dotyczą. Natomiast to, czego zamierzamy się dodatkowo dowiedzieć w 2019, to czy wszyscy zrobili postępy, kto najbardziej poprawił ocenę i jakie były tendencje w poszczególnych makrosektorach. ©

Raportowanie praw człowieka